

ТӨРИЙН БОЛОН ОРОН НУТГИЙН ӨМЧИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭ

Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын зорилт нь боловсруулж байгаа хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлж, хуулийн төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилган хуулийг хэрэглэхэд ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулах, улмаар хуулийн төслийн чанарыг сайжруулахад чиглэсэн зөвлөмж өгөхөд оршино.

1. “Зорилгод хүрэх байдал”

Улсын Их Хурлаас 1996 онд баталсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд нийт 39 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон буюу хуулийн 80 орчим хувь нь өөрчлөгдсөн байна. Энэ удаагийн өөрчлөлтөөр дараах 3 асуудлыг шийдвэрлэхээр зорьсон тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дурдсан байна. Үүнд:

1/“Хуулийн төсөл батлагдсанаар төрийн болон орон нутгийн өмчит аж ахуйн нэгжийг улс төрөөс хараат бус, нээлттэй, ил тод, зах зээлийн зарчмаар үйл ажиллагаа явуулах тогтолцоог бүрдүүлэхэд түлхэц болохын зэрэгцээ төрийн болон орон нутгийн өмчит компаниудын засаглал, ил тод байдлыг сайжруулж, олон улсын менежментийн багаар удирдуулж, нээлттэй хувьцаат компани болгон, үр ашиг, баялгийн тэгш хуваарилалтыг нэмэгдүүлэхэд чухал алхам болно.”

2/“... хуулийн этгээдийн хэлбэрийг Иргэний хуультай нийцүүлэх нь хуулийн этгээдийн засаглал ойлгомжтой болох, төрийн болон орон нутгийн өмч үнэгүйдэх, алдагдалд орох, төр болон орон нутаг үзэмжээрээ аж ахуй эрхлэх нөхцөлийг хязгаарлах боломжийг бүрдүүлнэ.” гэж тусгасан байна.

3/“Хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, олон улсын жишиг хандлагыг баримтлан компанийн сайн засаглалыг бүрдүүлэх шаардлагын үүднээс 1991 оны 01 дүгээр сарын 04-ний өдөр баталсан “БНМАУ-ын Засгийн газарт эрх олгох тухай” хуулийн дагуу төрийн өмчит компанид бүрэн эрхт төлөөлөгч томилдог байдлыг халах нь зүйтэй байна.” гэжээ.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслөөр дараах асуудлыг зохицуулахаар тусгасан нь хуулийн этгээдийн засаглал ойлгомжтой болох, хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн урт болон дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, компанийн сайн засаглалыг бүрдүүлэх зорилгод нийцэж байна:

1/ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг компанийн хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулдаг болгох;

2/дээрх зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх хугацааг зааж, тэрхүү хугацааны дотор өөрчлөн байгуулагдахыг шахаж, хуулийн хэрэгжилтийг хангуулахаар дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл боловсруулах;

3/"Хууль хүчингүй болгох тухай" хуулийн төсөл боловсруулж, 1991 оны 01 дүгээр сарын 04-ний өдөр баталсан "БНМАУ-ын Засгийн газарт эрх олгох тухай" хуулийг хүчингүй болгох.

Шалгуур үзүүлэлт	Үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл	Үнэлэх	Дүгнэх
Зорилгод хүрэх байдал	1/ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг компанийн хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулдаг болгох;	Зорилгод дүн шинжилгээ хийх	Үр нөлөөг үнэлэх	Дүгнэлт гаргах
Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал	2/дээрх зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх хугацааг зааж, тэрхүү хугацааны дотор өөрчлөн байгуулагдахыг шахаж, хуулийн хэрэгжилтийг хангуулахаар дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл боловсруулах;	Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдлыг судлах	Хэрэгжүүлэх этгээдүүд хүлээн зөвшөөрөх, бүтэц зохион байгуулалт тодорхой эсэхийг үнэлэх	
Харилцан уялдаа	3/"Хууль хүчингүй болгох тухай" хуулийн төсөл боловсруулж, 1991 оны 01 дүгээр сарын 04-ний өдөр баталсан "БНМАУ-ын Засгийн газарт эрх олгох тухай" хуулийг хүчингүй болгох.	Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах	Хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагад нийцсэн эсэхийг шалгах	

2. "Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал"

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөлд төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг тус хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 45 хоногийн дотор компани болгон өөрчлөн байгуулахыг, орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын компани, эсхүл бусад хуулийн этгээдийн хэлбэрээр тус хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 60 хоногийн дотор өөрчлөн байгуулах, эсхүл татан буулгахыг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд даалгажээ. Иймд тус хуулийг хэрэгжүүлэх этгээд хэн байх, ямар хугацаанд, яаж хэрэгжүүлж, ямар үр дүнд хүрэх нь тодорхой байна.

3.“Хуулийн төслийн уялдаа холбоог шалгах” шалгах хэрэгслийн хүрээнд дараах асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог тогтоов:

- хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн зорилттой нийцэж байх бөгөөд хуулийн 1.1-д “Энэ хуулийн зорилт нь төрийн болон орон нутгийн өмчийн эрх, төрийн өмчийн эд хөрөнгийн талаар хууль тогтоох, гүйцэтгэх байгууллагын бүрэн эрх, төрийн өмчтэй хуулийн этгээд, түүний албан тушаалтны эрх хэмжээ, төрийн өмчийн талаархи бодлогыг хэрэгжүүлэх байгууллагын үйл ажиллагааны зарчим, журмыг тодорхойлохтой холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.” гэж заасантай харшлах зүйлгүй байна.
- Харин хуулийн төслийн дагуу Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийг хүчингүй болгож, “төрийн өмчит үйлдвэрийн газар” гэснийг “төрийн өмчийн компани” болгож өөрчилсөн хэдий ч Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын төрөл болох “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар”, “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар” гэснийг үлдээсэн нь тодорхойгүй байдал үүсгэж болохоор байна. Учир нь хэдийгээр төрийн өмчит үйлдвэрийн газар нь дотроо дээрх хоёр нэр томъёог агуулдаг боловч практикт хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар”, “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар” гэсэн хэлбэрээр эдгээр хуулийн этгээдүүд бүртгэгддэг тул компани болгон өөрчлөн байгуулагдах ёстой гэж ойлгохгүй байх магадлалтай байна. Түүнчлэн хуулийн бусад зүйлүүдэд “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар”, “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар” гэсэн нэр томъёо хэвээрээ үлдсэн нь ийм төрлийн хуулийн этгээд байгаа гэж үзэх үндэслэлийг улам баталгаажуулж байгаа тул үүнийг нэг мөр жигдэлж, хийдэл, ойлгомжгүй байдал үүсгэхгүй байх шаардлагатай. Үүнийг эс тооцвол хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа болно;
- хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан зохицуулалт байхгүй болно;
- хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд хэн байхыг Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд тодорхой заасан болно;
- хуулийн төсөлд орхигдуулсан зохицуулалт байхгүй болно;
- хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан зохицуулалт байхгүй;
- төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжгүй гэдэг нь тандан судалгаагаар тогтоогдсон;

- татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон зохицуулалт байхгүй;
- тухайн хуулийн төсөлд тусгасан зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалт байхгүй;
- Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгаагүй;
- хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан;
- хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй;
- хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдаагүй;
- хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тусгах шаардлагагүй;
- тухайн хуулийн төсөлд хамаарах этгээдүүдээс санал дүгнэлт авч, хуулийн төсөл, түүний зохицуулалтыг нэг мөр ойлгож, хэрэгжүүлэх боломжтой.

ДҮГНЭЛТ

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль болон дагалдуулан боловсруулсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хууль болон Хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулиар дараах асуудлуудыг шийдэхийг зорьсон байна:

1/ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулж төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг компанийн хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулдаг болгох;

2/дээрх зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх хугацааг зааж, тэрхүү хугацааны дотор өөрчлөн байгуулагдахыг шахаж, хуулийн хэрэгжилтийг хангуулахаар дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл боловсруулах;

3/”Хууль хүчингүй болгох тухай” хуулийн төсөл боловсруулж, 1991 оны 01 дүгээр сарын 04-ний өдөр баталсан “БНМАУ-ын Засгийн газарт эрх олгох тухай” хуулийг хүчингүй болгох.

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслөөр дараах асуудлыг зохицуулахаар тусгасан нь хуулийн этгээдийн засаглал ойлгомжтой болох, хөгжлийн бодлого төлөвлөлтийн урт болон дунд

хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангах, компанийн сайн засаглалыг бүрдүүлэх зорилгод нийцэж байна

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулсан Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөлд төрийн өмчит үйлдвэрийн газрыг тус хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 45 хоногийн дотор компани болгон өөрчлөн байгуулахыг, орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын компани, эсхүл бусад хуулийн этгээдийн хэлбэрээр тус хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс хойш 60 хоногийн дотор өөрчлөн байгуулах, эсхүл татан буулгахыг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд даалгажээ. Иймд тус хуулийг хэрэгжүүлэх этгээд хэн байх, ямар хугацаанд, яаж хэрэгжүүлж, ямар үр дүнд хүрэх нь тодорхой байна.

Хуулийн төслийн зүйл, заалт өөр хоорондоо болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн, мөн төрийн байгууллагын чиг үүрэгтэй давхардсан, зөрчилдсөн зохицуулалт байхгүй байна. Гэхдээ хуулийн төслийн дагуу Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийг хүчингүй болгож, “төрийн өмчит үйлдвэрийн газар” гэснийг “төрийн өмчийн компани” болгож өөрчилсөн хэдий ч Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуульд төрийн өмчит үйлдвэрийн газрын төрөл болох “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар”, “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар” гэсэн нэр томъёог хэвээр үлдээсэн нь тодорхойгүй байдал үүсгэж болохоор байгаа тул “аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар”, “улсын төсөвт үйлдвэрийн газар” гэсэн нэр томъёо нэг мөр жигдэлж, энэ хэлбэрээр байгуулагдсан хуулийн этгээдүүд компанийн хэлбэрт орж, өөрчлөн байгуулагдахгүй үлдэж, хийдэл, ойлгомжгүй байдал үүсэж болзошгүйг анхаарч, засах шаардлагатай;

Хуулийн төслийг боловсруулахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлал”-ыг баримталсан байна гэж үзлээ.

---o0o---

